

Miroslav Pelikan

PUTNICI

PUTNICI

V L A K

Osvrnuo se oko sebe, ista jednobojna lica, svaki su dan putovala s njim lokalnim vlakom iz omanjeg mjesta u pedesetak kilometara udaljeno središte, većinom na posao i kasnije se popodne vraćali i nalazili se u istim zagušljivim i neudobnim vagonima.

Ivan Novak, viši administrator II klase, decenijima je bio zaposlen u Gradskoj upravi, u Odjelu arhive, smještenom u podrumu impozantne zgrade. Svoj je radni prostor proteklo dugo razdoblje dijelio s Markom Somekom, šutljivim čovjekom, sličnih godina kao i on.

Nikada nisu mnogo razgovarali, tek nekoliko kurtoaznih rečenica pri dolasku i odlasku. Zapravo, nisu znali praktično ništa jedan o drugome, tek kako obojica nisu oženjeni i da žive sami, svatko podjednako udaljen od grada.

Takva klima je u cijelosti odgovarala obojici. U arhivi je vladao muk s tek ponekim šušnjem listanja papira za koga se tražilo pravo mjesto na mnogobrojnim policama ili ladicama. Ponekad bi

muklu tišinu rascijepio zvuk neopreznog zatvaranja metalne ladice. Odmah bi se ispričavali s nekoliko riječi, posve tiho izgovorenih.

I danas je vlak uobičajeno kasnio nekih desetak minuta, no Novak niti jednom nije okasnio, vlak je i s redovitim zakašnjenjem dolazio pola sata prije početka radnoga vremena, pa se putnik Novak mogao opušteno došetati do Gradske uprave. Novak je sjeo na prvo slobodno mjesto i utonuo odmah u svoje misli, odlučno se isključujući iz često bučne okoline.

Novak je uvijek mislio samo o jednom i to baš najradije u vlaku, u trenucima polagane vožnje lokalnog vlaka, lamentirao je o svom životu, nezanimljivom, sivom življenju koji uistinu nema nikakvog smisla.

U zadnje je vrijeme sve izrazitije pomišljao i na trenutke od kojih će se sastojati njegov život s još manje smisla kada uskoro ode u zasluženu mirovinu. Naime, Novak se nije s nikim družio, dok je bio mlađi zadesilo ga je nekoliko kratkotrajnih ljubavnih iskušenja, no ubrzo su se veze nijemo raspadale i on je ostajao sam. Sada u ovim godinama žene mu nisu nedostajale, no njegova osamljenost postala je bolna činjenica.

Novak je vješto skrivao svoj jad iza mnogo puta arogantno pokazane indignacije naročito prema putnicima koji su ga svakodnevno okruživali.

I u ovim je trenucima zbrajao i oduzimao i ono rijetko dobro što mu se dogodilo i ono loše i neprihvatljivo.

Sve skupa duboki, debeli minus jednog uludo potrošenog života.

Evo, pred mirovinom je, a jedva da bi mogao ispuniti tek jednu stranicu o cijelom svom mizernom življenju.

Somek ga je jedva pozdravio, već je uronio u podebelu gomilu bijelo žutih dokumenata.

Danas glavu neće podignuti, pomislio je Novak, pa se onda i on udubio u svoju gomilu pomalo smrdljivih papira koja ga je dočekala na stolu.

Bez pauze i dizanja, obojica su odlagali riješene dokumente na lijevu stranu stola punih osam sati, sve u potpunoj mračnoj tišini.

-Doviđenja, oglasi se Somek, uzme kaput i napusti prostoriju.

-Doviđenja, izgovori Novak i pogleda na sat. Šesnaest sati i jedna minuta. Vrijeme je i njemu.

Toga popodneva, kada mu se činilo da je nešto manje povratnika od uobičajenog broja, prvi je puta ugledao interesantnu figuru žene u tamnom kaputu, trenutak prije nego li je ušla u vlak.

Ušao je za njom u isti vagon, no ona se negdje izgubila. Prošao je kroz vagon, a zatim i kroz drugi i treći, no nje nema. Nešto nepoznato u njoj snažno ga je privlačilo.

Vratio se snuždeno u prvi vagon, u njegov vagon u kojem je oduvijek putovao.

I gle čuda, žena u tamnom kaputu, neodređenih godina, crne kose, sjedila je do prozora i nešto promatrala.

Preko puta nje, Novak je uočio slobodno mjesto i bez pitanja sjeo.

Zapiljio se u njezino lice i pomalo iznenađen pomislio kako je ova žena izazvala mnogo nevolja a za to je bila kriva njezina ljepota, doista, prokleta ga je privlačila.

-Oprostite, mi se poznajemo?, zabubnja u Novakovoj glavi ženino pitanje izrečeno s dosta prijekora.

-Ne, oprostite molim, ispričavam se. To je valjda od umora. Ispričavam se još jednom.

Cijelu je vožnju Novak proveo gledajući kroz zamazani prozor ili u vrhove svojih čistih cipela. Nikada mu vožnja ovom linijom nije bila duža, ni neugodnija. Zapravo, trajala je cijelu vječnost s nikada dosadnijim prizorima koje je mogao opaziti iz sporovoznog vlaka.

Nije ni podigao glavu kada je žena hitro i spretno ustala i utopila se u koloni povratnika koji su radosno razgovarali jer još jedan dan proveden u gradu sretno završava, iza njih je.

Čim je izašao iz vagona, opazio je ženu kako zamiče za ugao kolodvorske zgrade.

Gluposti su to Novak, mrmljao je u bradu sam sebi, probudi se čovječe, što će ti to?

U nevelikoj naslijeđenoj kući, popodne je potrošio na preslagivanje knjiga, bilo mu ih je žao baciti unatoč problemu s prostorom, pročitao je nekoliko stranica memoarskih zapisa francuskog vojskovođe, sjedeći u ugodnoj, dubokoj fotelji uz toplu peć. Prije sna odslušao je nekoliko Dvorakovih stavaka, glazba ga je uvijek uspješno opuštala, činila mu je jednostavno dobro, liječeći ga čudotvornim moćima. Čim je Dvorakova glazba utihnula prisjetio se neprijatnog susreta sa ženom u tamnom kaputu. Samo se gorko nasmijao i nemoćno odmahnuo rukom.

Sutradan, a niti u idućih nekoliko dana nije primijetio ženu koja ga je onoga dana na neki čudni način privukla i učinila budalu od njega u svega nekoliko minuta.

Uočio je, kako je u tih dva, tri dana sve češće pomišljao na neznanku, nastojeći razumom odagnati te pomisli.

Zanimljivo, u ovih nekoliko neobičnih dana, Somek je bio razgovorljiv preko svake mjere. Novaku je ta silna priča išla na živce, pusti me na miru, vapio je, ostavi me i priljubi se uz dokumente.

Srećom je danas petak, odmoriti ću se od toliko priče i Someka.

Čim je vlak stao na stanici, Novak je brzo izašao, ne smije zaboraviti kupiti tjednik Obzor, kojeg bi uistinu cijeloga pročitao preko subote i nedjelje.

-Dobar dan, molim novi Obzor.

-Dobar dan, evo izvolite.

Plati i okrene se, prolista nekoliko stranica, izgleda da ima dosta dobrog štiva.

Umalo se sudari sa ženom koja je iza njega stajala.

-Oprostite.

-Oprostite vi.

Novak zastane i prepozna ženu crne kose, neodređenih godina u tamnom kaputu.

-I vi čitate Obzor, upita ga ona.

-Da, pomalo će sramežljivo Novak, redovito. Da, pratim ga kontinuirano.

-I ja, sviđaju mi se Obzorovi članci.

Odjednom nastupi neugodna tišina. Novak je netremice promatrao njezino lice a ona jednako izravno njega.

-Pozdravljam vas, napokon izusti Novak, pomakne se u stranu s namjerom da ode.

Također, izusti ona i zakorači prema kiosku.

Novak je polako koračao prema svojoj kući, okrećući nervozno zarolani Obzor u ruci, misleći što je još možda trebao reći nepoznatoj a i što joj je mogao ili smio reći, pa samo je kupovala novine, kao i on, što joj je još mogao reći? Ništa. Zaboravi Novak, uživaj u dva slobodna dana u miru svoje stare kuće.

Do kuće su još dvije minute, napokon.

No, nije mogao preko ceste, prometna nesreća, policija, hitna, svi su užurbali.

Novak stoji i gleda pitajući se poznaje li možda unesrećene.

Naravno da ne ali ako ih i znaš iz viđenja, što će ti to? Idi svojoj kući.

Otići će okolo, drugim putom, koja minuta više.

Samo što nije zakoračio u svoju tihu ulicu, iznenada opazi nepoznatu ženu kako mu ide u susret.

Na korak do nje stane.

-Kakva slučajnost, opet se susrećemo.

-Da, nasmije se nakratko ona.

-Ovdje u blizini stanujem, nastavi Novak.

-Zanimljivo i ja, u ulici pokraj.

-Bilo mi je drago, doviđenja.

-Doviđenja gospodine.....?

-Oprostite..... Ivan Novak.

-Vera, Vera Mates.

Pružila mu je ruku. Čvrsti kratki stisak.

-Drago mi je.

-I meni, ona se iznova osmijehne.

-Vi ovdje dugo živite?, upita ga ona.

-Da, oduvijek, živim u naslijeđenoj kući i živim život svakodnevnog putnika.

-Doista, svaki dan putujete?

-Svaki dan, decenijima. Svaki dan u isto vrijeme.

-Nije vam naporno?

-Znate, začudi se pomalo Novak, čovjek se navikne na sve. Stvarno sam se privikao na ovaj ritam i odgovara mi u cijelosti. Sve se izdrži, mora.

-Da, i ja tako mislim. Drago mi je što smo se upoznali gospodine Novak. Doviđenja, do slijedećeg viđenja.

-Doviđenja gospođo Mates, doviđenja.

Uopće nije otvorio Obzor. Nije mu na pamet padalo čitanje. Cijelu je subotu i nedjelju snatrio o lijepim očima Vere Mates, o nježnom baršunu ženina dodira. Ipak, s vremena vrijeme prekorijsavao se, što mu to treba, sada u ovim godinama?

Bože, on se zaljubio, u isti mah si zamjerajući i sažaljevajući se.

U njemu su se komešali raznoliki osjećaji. U jednom je trenutku nestrpljivo, čeznutljivo očekivao ponedjeljak kada će je možda iznova vidjeti i gotovo istodobna želja da taj dan nikada ne osvane.

Dva dana je Novak preživio u raspomamljenoj groznici, osjećajući samo na čas čvrsti stisak njezine ruke ili zatvarajući oči kako bi se oči kako bi se opet susreo s njezinim pogledom s dubokim očima zagonetne žene.

Ponedjeljak je osvanuo sumoran i Novak se jedva stigao spremiti, stalno u grču, s nekim čudnim reakcijama tijela koje ga je na svoj osobeni način upozoravalo, vikalo na njega, urlalo i ljutilo se.

Ni toga tmurnoga ponedjeljka niti idućih dana Ivan Novak nije susreo Veru Mates, nije opazio njezin tamni kaput.

Sudbina ti je samo toliko namijenila, već sasvim očajan Novak je listao nepročitani Obzor ili ga je samo vrtio u ruci.

Koliko je samo puta Novak u svojim mislima pregledavao, kadar po kadar, dva kratkotrajna, ali značajna susreta u svom jednoličnom životu, dva susreta i jedan dodir s nekoliko običnih a tako važnih riječi.

Ponekad bi pomislio, eto što ti je vlak, voziš se cijeli život i onda te on, vlak, iznenadi s jednim putnikom i gotovo ti život preokrene na glavu.

Znao je već sada, da će i poslije umirovljenja, redovito, svaki dan putovati u grad i natrag, nadajući se ipak novom sudbonosnom susretu, uvijek s nadom u srcu.

II

S A T

Dan prije umirovljenja voditelj Odjela arhive u Gradskoj upravi, gospodin Matuna, pozvao je višeg administratora II klase, Ivana Novaka i službeno mu predao rješenje o umirovljenju i pripadajući dar, ručni sat marke Tag Heuer s posvetom na poklopcu u nazočnosti nekoliko viših djelatnika.

Novaku se sat iznimno svidio, lijepo mu je omotao ruku mekim kožnim remenom.

Slavljenik se zahvalio svima, srdačno pozdravio i vratio se u mračnu sobu. Somek koji nije bio na skromnoj svečanosti samo mu je pružio ruku i rekao.

-Zbogom gospodine Novak, zbogom, te se iznova zadubio u nabujale nakupine prašnih dokumenata.

Novak je pokupio sve svoje privatne stvari i napustio za sva vremena Odjel arhive.

Tek je prije odlaska nakratko pogledom zaokružio cijelu prostoriju i zatvorio vrata.

I ovo je gotovo, mrzovoljno zaključio razmišljanje o dugotrajnoj epizodi svoga mlakoga života.

Prošetao je gradom, često pogledavajući na dar, na otmjeni sat. Kazaljke su se lijepo isticale na crnoj podlozi, doista vrlo lijepi mjerač prolaznosti.

Grad se odmjereno i skladno raširio finom i pomno odabranom arhitekturom, daleko je odmakao od onoga dojma prije četrdeset godina kada je Novak krenuo na svoje dugogodišnje poklonstvo Odjelu arhive.

Da, još malo. Ima vremena. Idući vlak kreće u četrnaest sati i pet minuta. Rijetko se je koristio prijevozom u to vrijeme.

Vratio se u svoje neveliko mjesto, koje je ostalo nepromijenjeno još tko zna od kada, s malo novih stanovnika ali uz ubrzano popunjavanje grobnih parcela, toliko je znao jer niti na sprovode nije išao a nije ga bilo ni briga tko će njemu doći na posljednji ispraćaj, on nikoga neće zvati.

Vožnja u polupraznom vlaku prošla je zapravo ugodno iako Novaku nije bila ni malo draga pomisao kako mu je ovo posljednji službeni povratak s posla kući.

Promatrao je po prvi puta besramno lica oko sebe u vagonu, neka je samo površno poznavao, drugi su mu bili posve nepoznati.

Koliko će još oni putovati? Stvarno, koliko još? Gledajući u niz nezanimljivih lica, povremeno bi spuštao pogled na sjajni sat, prislonio bi ga katkada uhu, osluškujući jednakomjerne otkucaje. Baš

vrijeme lako odmiče, nepovratno se gubi i ostaje praznina, zatim buja, raste, umnaža se.

Vlak je stigao u stanicu gotovo na vrijeme, eto i to sam dočekaao, vlak dolazi po voznom redu na mojoj posljednjoj vožnji, kakva čudna simbolika.

Iznenada se sjeti, koliko tek slobodnog vremena sada ima, sve vrijeme ovoga svijeta ispred njega je i samo njemu pripada, sve do onoga odsudnog trenutka kada se sve završava i tama se pretvara u vječnost.

S noge na nogu došetao je do svoga doma, omanje kuće s kojom je sve dobro i sve loše dijelio u svom životu. Ušao je unutra, upalio sva rasvjetna tijela i povikao.

-Evo, gotovo je, u mirovini sam. Sada ćemo cijelo vrijeme biti zajedno, nitko neće postojati između nas.

Ostavio je svjetlo u dnevnoj sobi, sjeo je u duboki naslonjač, zaklopio je oči, prekrižio ruke na prsima i utonuo u san.

A san, san je bio veličanstven. On je sjedio u fotelji i gledao u Veru Mates kako sjedi priljubljenih nogu na kauču njemu nasuprot. Šute, promatraju se.

Njemu je ugodno gledati vitku figuru žene.

Odgovara mu tišina. Sasvim je dovoljna njezina blizina, gotovo je može dotaknuti, samo da ispruži ruku, dodirnuo bi je, no ostaje nepokretan i uživa u pogledu.

Odjednom, Vera Mates nestaje i on, naglo probuđen razočaran promatra prazni kauč.

Idući dan, iako je čvrsto odlučio kako se do podneva neće dignuti iz kreveta, diže se kao i obično u pet i pedeset, spremio se i otišao na željezničku stanicu kako bi dočekao vlak koji će ga odvesti u veliki grad.

S vremena na vrijeme kontrolirao bi prolazna vremena na novom Tag Heueru, zadovoljan brzinom vlaka.

Sat je ostavljao doista moćni dojam, pravi, istinski svjedok neumitnog protjecanja.

Šetao je neko vrijeme gradskim ulicama bez ikakva plana, razmišljajući jedino o tome u koje će se vrijeme vratiti i možda ipak susresti tajanstvenu Veru Mates.

Neka, još ima vremena. Besciljno je i dalje lutao ulicama lijepoga grada no ne pronalazeći niti jedan detalj koji bi ga barem za trenutak zainteresirao.

Najprije dani, pa dugi tjedni slili su se u mjesec i godine. Ivan Novak svakodnevno je lutao gradom, vozeći se višekratno u jednom danu i tamo i natrag, neprestano iščekujući barem djelomično ispunjenje onoga sna s Verom Mates na kauču.

Jednom, tek jednom, opazio je figuru žene koja je sličila Veri Mates, no na žalost, to nije bila ona.

Sve češće Novak gleda na svoj sat koji nepovratno drobi, melje sekunde i minute, uništava ih i pretvara u ništavilo a on se ne može oduprijeti gledanju

otmjenog kretanja kazaljki kako klize na crnoj podlozi jednolično i nepromjenljivo, neprestano jedna dostižući drugu, zaobilazeći se i ulazeći u novi krug, težeći ponovnom obilaženju, prestizanju. Sat je lijep, jak, blistav, sudbonosna sprava i Novak se u cijelosti može osloniti na njega.

III

Nedavno je Novak čuo od rijetkog poznanika, kako se mnogi čude njemu, Ivanu Novaku na tim silnim i suvišnim putovanjima u grad i jednako neozbiljnim smiješno brzim povratcima. Po što ide? Je li to i našao? Govori mu taj čovjek, iako se osobno ne čudi, svatko ima pravo činiti što ga je volja sve dok je to u skladu sa zakonom.

Novaka ne diraju te zlobne strjelice. Što uostalom koga briga kamo on ide. On uvijek plati svoju voznu kartu, a kamo ide i što mu je na pameti, to je samo njegova stvar.

U posljednje vrijeme osjeća stanovite zdravstvene probleme i ne putuje tako često. Čim malo sakupi snage otisne se na kratko putovanje i brzo se vrati kako bi bolest ne bi iznenadila daleko od doma.

Grad mu je sve više stran. Ponekad samo doputuje do grada i ne odlazi sa željezničke stanice, sačeka prvi vlak i s njim se vrati, jednako uznemiren i dalje duboko razočaran.

Cijeli je svijet nalik piramidi, misli Novak, piramidi sačinjenoj od nepravdi a povijest je tek kronologija tih mračnih napora.

Eto, on nije mogao sustići ili za trenutak zaustaviti kretanje Vere Mates i reći joj nekoliko ljubaznih

riječi, samo toliko je on želio ali niti to nije mogao dobiti.

Ipak negdje duboko u njemu tinjala je nada kako iskrica pravde ipak ponekad zasvjetluca i on bi ženu jednom negdje morao opaziti. Svoju je skrivenu nadu Novak stalno potpirivao neprekinutim očekivanjima.

Koliko je već dugo u mirovini?

Skoro pet godina, samo što nije navršio sedamdesetu. Pravi, potpuni starac. No dobro, još hoda, sam se brine o sebi a mirovina mu je dovoljna za pristojni život, mada on nema nekih posebnih zahtijeva, uvijek je bio skroman pa i onda kada su osjećaji bili u pitanju.

Ah Vera, Vera Mates. Zašto te nisam mogao bar malo bolje upoznati. Ponekad bi samo tiho razgovarao s tobom, više bih te volio slušati ali ti se krećeš nekim tajnim putovima, pravcima koja ja ne vidim i ne slutim.

Sada u ovim tmurnim danima života, oslanjajući se jedino na srebrne kazaljke Tag Heuera odlazio bi do mjesnog kolodvora i dočekivao i ispraćao ipak sve rjeđe vlakove. Vraćao bi se navečer izmoren, pothlađen, slijedile bi teške noći jer bi se svaki čas morao dizati kako bi stigao na vrijeme do toaleta. Jutro mu je donijelo jasnu spoznaju, što si učinio, učinio si. Osjećao je opaku slabost, gotovo je lebdio.

Proveo je više tjedana u bolnici, kronične bolesti su se razgoropadile, uz nešto novijih dijagnosticiranih bolesti.

Izašao je vidno mršaviji, no nije se obazirao na muke tijela Pekla je jedino i dalje nepravda svijeta i njegova neosjetljivost na Novakovu gotovo zanemarivu želju da provede poneki trenutak s Verom Mates.

I tada, na izlasku iz bolnice, nešto je puklo u glavi Ivana Novaka i on se odjednom posve osvijestio sa samo jednim pitanjem koje je uputio sebi.

-A što bi ona uopće radila s tobom? Pa ona je atraktivna žena, po svemu dosta mlađa od tebe. Što bi ona s tobom starče, stari čovječe s ruinom od tijela, s ostacima od tijela, što bi uopće ona radila s tobom?

Stoji Novak ispred velikog izloga samoposluživanja i mrmlja osvješćujuće riječi.

Zašuti za trenutak i gleda oronulu priliku s upalim očima.

-Ništa, glasno izgovori ta dva sloga i obori glavu.

-Ništa, prošapće još jednom postićeno.

Nekako je došepesao do taksi stajališta.

Stara kuća mračna i hladna, nekako mu djeluje neprijateljski, kao da kuća ne prepoznaje, kao da to nije ona stara kuća njegova davna rođenja i svjedok njegovih patnji.

Sjedne u fotelji ne paleći svjetlo. Osjeća hladnoću ali ne mari. Njegova je unutarnja toplina isparila, zima mu ne može previše nauditi jer on je cijeli svoj nedostojni život nastojao samo naškoditi sebi želeći se što teže ozlijediti.

Je li Ivan Novak cijelu noć mislio na to kako je mogao i bolje živjeti ili se pak hrvao sa slikama daleke Vere Mates, ne zna se. Možda je pomišljao i na onu iskricu, kako je on, možda ipak jednom prošao pored Vere Mates, na žalost svoju, ne primjećujući je.

Pred samo jutro njegovo se umorno tijelo pozdravilo s njim i napustilo ga.

IV

MARKO SOMEK

Eh, napokon je dočekaao dan da taj nemogući čovjek Ivan Novak nestane iz njegova života, osmjehuje se viši administrator II klase Marko Somek, prisjećajući se neugledne crte zajedničkog službovanja kroz više decenija.

Sada je ova prostorija samo njegova. On je ovdje, u ovoj podrumskoj odaji gospodar života i smrti, svih ovih nebrojenih dokumenata jer mu jučer šef, voditelj Odjela arhive, neumoljivi gospodin Matuna rekao, kako Gradska uprava neće upošljavati novoga djelatnika umjesto umirovljenog Ivana Novaka. Gospodin Matuna mu je još rekao.

-Sada ste vi ovdje odgovorna osoba. Računam na vaše iskustvo i znanje. Dapače, vjerujem kako će ovaj odsjek Odjela arhive ubuduće još bolje funkcionirati.

Nikada mu se gospodin Matuna nije toliko dugo obraćao. Someh je odmah prepoznao svoju prigoda, uz uvjet ako ne razočara voditelja Odjela, možda ga ipak unaprijed u višeg administratora I klase a to

već bilo nešto jer poznato je bilo, samo su se rijetki uspinjali do I klase.

Stoga je danas Somek cijeli sat prije oficijelnog početka radnog vremena već bio u polumračnoj sobi. Brižljivo je pregledavao registratore i registre, svitke i sadržaje kutija, onako redom. No sve je bilo složeno po Temeljnim uputama za rad. U redu, barem se zna kakva je situacija.

Rasporedio je pristigle dokumente na stolu po skupinama prioriteta.

Bacio je samo jednom kratki pogled na prazni Novakov stol. Nije se pretjerano približavao. Je li to respekt ili tek strah? Nije znao ali nije ga ni zanimalo. Novak je utonuo u prošlost a on je sadašnjost i budućnost ovoga odsjeka Odjela arhive. Tek negdje iza devetnaest sati, Somek je napustio Gradsku upravu, silno zadovoljan učinjenim. Doista i sebe je doživljavao važnijim. Da, na dobrom je putu prema I klasi.

Somek je također kao Novak, ali i kao i mnogi drugi, putovao do svoga doma i na posao prigradskim vlakom, nekih sat vremena spore vožnje.

Kako mu je prijala ova večerašnja vožnja, duboko svjestan činjenice kako se u ovom vlaku nije nikada vozio ozbiljniji aspirant I klase.

Somek je odnedavna živio u skromnom ali novom jedno i pol sobnom stanu jer dosta mu je bilo svakodnevnih poslova oko kuće i uvijek je bila

prokleta hladna, a sada, u stanu mu je baš po mjeri, šteta što se ranije nije preselio.

Sutra bi mogao još ranije ustati i stići na posao daleko prije svih ostalih jer njegov odsjek Odjela arhive sadrži nevjerojatan broj dokumenata koje treba precizno i racionalno razvrstati.

Da, svakako valja uraniti.

Grozničavo se okretao u krevetu, misleći samo kako nikako ne bi bilo dobro da ne čuje budilicu.

Negdje oko šest ujutro, Somek je već sjedio za pretrpanim stolom u podrumu Gradske uprave i marljivo označavao kompliciranom serijom brojeva i slova pregledane i preuzete dokumente.

Bio je zadovoljan brzinom obrade pojedinih predmeta, no morao bi biti još učinkovitiji.

Uskoro je Somek dolazio u podrum Gradske uprave i tijekom subote i nedjelje, uključujući i državne praznike.

No, već u idućem mjesecu jasno je opazio kako niti to nije dovoljno, stoga si je u kutu sobe od korica riješenih dokumenata složio nešto nalik na ležaj i tu odspavao tek nekoliko sati, pokriven kaputom.

Odjednom se prisjetio onih poticajnih riječi voditelja Odjela arhive gospodina Matune.

Kada se zbio taj događaj? Ta divna najava I klase.

Ima, ima već cijela godina. U cijelom tom strelovito potrošenom vremenu, Somek je tek dva puta susreo voditelja, no ovaj ga nije ni pogledao, no on nije bio

nimalo razočaran jer znalo se, riječ voditelja ima svoju težinu, ima svoju jedinstvenu važnost.

Somek nije popuštao, spavao je tek četiri sata dnevno, noću točnije, a sve ostalo vrijeme posvećivao je sređivanju obilja materijala koji je stalno pristizao u sve većim količinama.

Tako je Someku protekla i druga godina od obećanja o mogućoj I klasi voditelja Odjela arhive.

Tijekom te druge godine susreo se samo jednom s gospodinom Matunom koji je na trenutak zastao i upitao ga.

-Je li sve pod kontrolom Somek?

-Naravno gospodine, naravno, usplahireno odgovori aspirant.

Matuna klimne glavom i ode, ostavljajući uznemirenog Someka usred hodnika.

-Je li moguće da on nije zadovoljan mojim rezultatima? Da, moram se još više potruditi, ne smijem ga razočarati, ne smijem.

Oslovio me je prezimenom. On zna dobro tko sam ja, zacijelo je opazio moj veliki trud, morao je, nikada se tako brzo nisu sređivali dokumenti, nikada.

Ali, pazi Somek, čim ti se obratio imenom, nešto mu je umu, nešto smjera, sigurno. Ti Somek znaš što valja činiti, moraš biti neusporediv s drugima, budi sam vrh, špic piramide napora.

Povremeno je Somek, ali doista rijetko napuštao Gradsku upravu kako bi si pribavio hranu za nekoliko dana.

Na početku treće godine, otkako je onaj ogavni Ivan Novak nestao, Somek je spavao tijekom noći jedva dva sata, ni minute više, umivao se i brijaio kriomice u toaletu na dnu hodnika, presvlačio se. Od nedavna je prakticirao da jednom mjesečno ode kući, zadrži se koliko je potrebno da opere robu i hitro se vlakom vraćao.

U tamnoj sobi arhive lijepo se zapravo smjestio. Debeli sloj dokumenata stavio je iznad onih korica i dobio više no udoban ležaj a kaput mu je sasvim dovoljan pokrivač.

I tu treću godinu nije sustajao, rješavao je odlagao dokumentaciju sada već fascinantnom brzinom i skoro je bio zadovoljan.

Nakon niza godina Gradska se uprava spremala preseliti u nove prostore, u novu palaču u samom centru grada.

Odjeli su se polako i oprezno selili, pa je tako došao i red na podrum, na Odjel arhive. Ne malo iznenađenje izazvao je pronalazak mumificiranog tijela u već godinama nekorištenom odsjeku Odjela arhive.

Lice se još dobro prepoznavalo.

Somek.

-Pa zar on odavna nije u mirovini?

Ni voditelj Odjela arhive gospodina Matuna ništa nije znao.

I on se s nevjericom pitao.

-Što ovaj radi ovdje? Doista čudno.

V

K R A T K I Z A P I S O V E R I M A T E S

Sanitarni inspektor, gospođa Vera Mates, cijeli je svoj plodni radni vijek provela na terenu kontrolirajući zdravstvenu situaciju u mnogim tvrtkama, ugostiteljskim objektima, u radničkim restoranima, putujući s kraja na kraj države, uvijek pomalo nezadovoljna što nije uspjela dobiti adekvatni posao u glavnome gradu.

No, putovanja su joj donosila i pristojne dnevnice i po koji slobodni dan uz više nego dobru plaću.

Doista, često je mislila Vera Mates, u koliko je samo kreveta ležala, u koliko je hotela i pansiona boravila, koliko samo raznovrsnih tanjura i čaša koristila?

Vera Mates je u tim prigodama upoznala i niz vrlo zanimljivih lica. S nekima se od njih ponekad iznova susretala, sada u drugim okolnostima, na duže ili kraće vrijeme. S druge strane, bilo je i vrlo korisnih poslovnih poznanstava, često mnogo čvršćih i kvalitetnijih od nekih prisnih.

Vera je nastojala prije svega da joj život bude ugodan, a ne muka ili patnja. Žalila je jedino što joj priroda ovoga posla uistinu onemogućuje ostvarenje

kvalitetne veze. Muškarci koji su joj bili dragi nisu imali previše razumijevanja za njezina kontinuirana putovanja, na neprestane dolaske i odlaske, neko vrijeme izdržavajući a onda su odlazili.

Vera Mates bila je vrsni vozač i voljela se voziti automobil, pa ponekad i malo oštrije, ovisno koliko je cesta dopuštala, no često je vlak bio jedino sredstvo s kojim se mogao dosegnuti željeni cilj, pa bi tada vješto kombinirala oba prijevoza.

Znala se je dobro provoditi ako bi joj društvo odgovaralo, no ubrzo bi zaboravljala ta lica, poslužila su za jednu večer i više nisu važni. Nedavno se iskreno začudila kada je čula da popularni tjednik Obzor prestaje izlaziti. Kažu, ekonomski razlozi. Šteta, dobre novine, voljela ih je čitati.

I tada se sjeti onoga čovjeka koji je davno kupovao Obzor, negdje na nekoj prigradskoj željezničkoj stanici. Da, to je bio onaj koji je onako bezobrazno buljio u nju i onda se onako glupo ispričavao, baš kada je moglo postati zanimljivo.

Da, da, sreli su se još jednom. Zapravo ne, dva puta. Doimao se pristojnim, već malo stariji, očito kultivirana osoba, čitatelj Obzora.

Tko zna što je bilo s njim? Baš je čudno kako ga nijednom nije srela. On se služio onim lokalnim vlakom, zar ne? Da, neobično, često je putovala tim dijelom pruge. Što je bilo s tim čovjekom?

Pokušava se dosjetiti što se moglo dogoditi čitatelju Obzora i gleda u rokovnik raspored budućih obaveza.

Već se pomalo i umorila i od automobila i od vlakova i od hotela i pansiona i svih tih tuđih kreveta u kojima spavaju namjernici i svega joj je stvarno dosta i šetnji kroz malo poznate gradove i ponekog bliskog druženja iz kojih nikada neće izrasti novi dan, doista, koliko će još moći putovati i trošiti nemilice zarađeni novac, uživajući u svakom danu i ne misleći na ono što je čeka sutra?

Da, šteta za Obzor. Hm, što je bilo s onim čovjekom iz vlaka? Tko zna?

Vera Mates zatvara rokovnik i priprema se za novo putovanje.

VI

K R A J

Tijekom proljeća je najavljeno iako je već prošle zime bilo definitivno odlučeno, ukida se i ova linija lokalnog vlaka, pruga koja povezuje omanje mjesto s gradom nije jednostavno rentabilna mada putnika ne nedostaje, oni će se morati osloniti na prijevoz autobusima ili u svojoj režiji, automobilima.

Najava je izazvala pravi šok, autobusi su skuplji i rjeđe voze, a s automobilom ići dva puta nije baš isplativo, pa i kada je automobil posve pun.

Prvog devetog ove godine, lokalni vlak prestaje voziti a osoblje željeznice s toga područja ako ne ode u mirovinu biti će u skladu sa statutom preraspoređeno na nove zadatke.

Uza sve to, ponuđeno je javno moguće iznajmljivanje zgrade željezničke postaje sa svim uredima i skladištima.

No, ljudi su se pitali, što će kome ured ili skladišni prostor pored mrtve pruge u zgradi koja je odslužila svoje.

Stanovnici su osjećali mogući krah sustava, a željeznica je prvi znak jer kako se vlak ne isplati, vagoni su u svakoj vožnji bili ne puni, već prepuni. No, hrabriji su priznavali kako uistinu sve manje ljudi radi u sada sve daljem gradu, kako je mnogo više đaka i studenata koji će ionako napustiti ovaj siromašni i zabačeni kraj, ako ne sutra onda svakako jednoga dana.

I doista, zadnji dan kolovoza označio je i kraj života prigradskoga vlaka. Tek nekoliko putnika i znatiželjnika odvezlo se u grad u prigodi posljednje vožnje.

Pored mrtve pruge, zgrada željezničke postaje, neodržavana, ubrzano je propadala a uskoro je postala i omiljeno stjecište raznolike galerije tipova, koji su noću od nikoga ometani bučili i palili vatre unutar zgrade sve do jedne noći kada je plamen izmaknuo kontroli i do jutra progutao i prizemlje i prvi kat, dok se krov samo urušio.

Policija je istražila paljevinu, privela osumnjičenike dok je vlast u međuvremenu samo ogradila ostatke požara.

Nedavno je pokopan i stari Ivan Novak, čovjek koji je proveo pola svog dugog života vozeći se vlakom u grad i svakodnevno se vraćajući.

On je ipak dočekaio svoju posljednju vožnju vlakom za razliku od drugih, šaputali su neki.

Miroslav Pelikan